

Predgovor

Vsaka knjiga ima svojo preteklost. Tako tudi pričujoča. Je plod sprememb v raziskovalnem in institucionalnem okolju, ter sprememb na matični ustanovi. In na tem mestu je potrebno nameniti nekoliko več besed ozadjem, ki so v spletu okoliščin privedle do objave te knjige. Pred desetimi leti smo z začetkom programskega financiranja v letu 1999 na Inštitutu za novejšo zgodovino oblikovali posebno skupino za raziskovanje gospodarske in socialne zgodovine. Poslanstvo programske skupine je bilo, in je še, opredeljeno kot dolgoročno in sistematično preučevanje gospodarske in socialne zgodovine slovenskega prostora v kontekstu evropskih razvojnih značilnosti v 19. in 20. stoletju. V tem pristopu je bila, in je še vedno, edinstvena znotraj Slovenije. Izven te skupine, zunaj Inštituta za novejšo zgodovino, je tovrstnih raziskav malo, celo zelo malo, so sporadične in necelovite. Nedvomno je to na eni strani prednost, a hkrati tudi izjemno velika odgovornost. Velika odgovornost tudi zato, ker je skupina sorazmerno maloštevilna, kompleksnosti in razsežnosti raziskovalnega polja pa izjemno široke, tako v časovnih koordinatah kot vsebinskih opredelitvah raziskovalnega področja.

Oblikovanje programske skupine je sovpadalo z metodološkimi in vsebinskimi premiki znotraj zgodovinskega pisa v prvi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja. Spremembe so bile močno očitne na področju gospodarske in socialne zgodovine, kar je omogočilo ustanovitev posebne programske skupine. Z delom te sku-

pine se je gospodarska in socialna zgodovina povsem etablirala ob drugih zvrsteh zgodovine. Vzpostavila se je kot samostojna poddisciplina historične znanosti, kar je pomenilo tudi zaključek procesa njenega konstituiranja znotraj slovenskega zgodovinopisja in intelektualnega prostora. V preteklih desetih letih se je njena sestava spreminjala, saj so odhajali starejši kolegi, prihajali pa mladi, zlasti po zaslugi programa »mladi raziskovalci«. Struktura skupine je danes uravnotežena, saj združuje več generacij zgodovinarjev, kar omogoča ploden dialog, sproten in samodejen pretok znanja in izkušenj. Znotraj skupine tudi raziskovalno usposabljamolade raziskovalce in kolegice na doktorskem študiju, kar bo zaradi predvidenih upokojitev omogočilo ohranjanje strokovne ravni in obsega raziskav tudi v prihodnosti. Ob tem je potrebno opozoriti, da bi morali v prihodnosti v še večji meri poudariti interdisciplinarno naravo raziskovalnega dela skupine, kar bo terjalo nadaljnjo kadrovsko širitev, ne samo zaradi pričakovanih upokojitev, temveč zaradi širjenja in poglobljanja raziskav. To je toliko bolj pomembno, ker je področje gospodarske in socialne zgodovine eno najhitreje razvijajočih se področij znotraj evropskega/svetovnega zgodovinopisja in to ne samo po vsebinski plati, temveč predvsem po inovativnih metodoloških pristopih in razvijanju novih analitičnih orodij.

Po zaslugi raziskovalcev iz te skupine je bil historično obdelan nemajhen del slovenske gospodarske in socialne preteklosti, kar nameravamo v prihodnosti še poglobiti in celostno zaokrožiti. Hkrati so bili po zaslugi dela te skupine v slovenski prostor vneseni novi metodološki pristopi na področju gospodarske in socialne zgodovine, lastni sodobnemu evropskemu in svetovnemu zgodovinopisju. S tem je bil vsaj malo ublažen zaostanek, ki ga na tem področju beležimo v Sloveniji. Po zaslugi raziskovalnega dela in rezultatov te skupine je omogočena komunikacija in vključevanje slovenskega zgodovinopisja v mednarodno izmenjavo znanja in izkušenj.

Po teh besedah, ki označujejo vlogo skupine in pomen znotraj raziskovalnega prostora, je smotrno ob koncu nameniti nekaj prostora še predstavitvi našega dela. Raziskovalno delo, ki ga izvaja raziskovalna sku-

pina je široko in raznoliko v vsebinskem in časovnem oziru. Vse to delo je razvidno iz obsežne bibliografije skupine. Samo v zadnjih petih letih smo objavili krepko prek 400 bibliografskih enot. V tej številki prevladujejo izvirni znanstveni članki v revijah ter poglavja v monografijah, tako na domačih kot tujih tleh. Potrebno je tudi izpostaviti rubriko znanstvenih avtorskih monografij. V navedenem obdobju so člani raziskovalne skupine objavili kar 10 znanstvenih monografij. V vsej tej raznoliki paleti predstavitev našega raziskovalnega dela pa smo pogrešali skupen nastop skupine v eni monografiji, ki bi predstavila vso pestrost naših raziskovalnih tem na enem mestu. In tako se je tudi porodila ideja za pričujočo monografijo. V njej smo želeli predstaviti posamezne etape modernizacije slovenskega prostora v razsežnostih 19. in 20. stoletja. Vsebino smo razdelili v štiri poglavja: na modernizacijo stroke, gospodarstva, socialnega življenja in podobe tranzicije. Na ta način zaobjamemo celoto našega raziskovalnega dela v historični perspektivi zadnjih dveh stoletij, od začetkov družbene in gospodarske modernizacije v obliki proto-industrializacijskih procesov do nedavne ekonomske in socialne ter vrednostne transformacije slovenske družbe ob koncu 20. stoletja.

*Žarko Lazarević
Aleksander Lorenčič*